

LAUSUNTO

21.2.2023

Lakivaliokunnalle

Lausunto: E 57/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n rikosoikeuden tulevaisuuden suuntia 2024-2029; E-kirje Suomen alustavista näkemyksistä

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Koordinaattori on sijoitettu oikeusministeriöön. Asiasta E 58/2023 ei ole lausuttavaa.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori pitää valtioneuvoston selvityksen näkemystä EU:n rikosoikeuden tulevaisuuden suunnista perusteltuina. Huomion kiinnittäminen järjestäytyneeseen rikollisuuteen, lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön vahvistamiseen, viranomaisten välisen tietojenvaihdon kehittämiseen sekä kiinnijäämisriskin lisäämiseen tukevat myös ihmiskaupan torjuntaa ja tekevät siitä vaikeammaksi ja tehokkaammaksi.

Suomi on viime vuosina edistänyt voimakkaasti ihmiskaupan vastaista työtä. Olemme edistäneet ihmiskaupan ilmituloa, parantaneet uhrien asemaa ja tehostaneet rikosvastuun toteutumista. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaatio on vakiinnutettu, valtakunnallinen ihmiskauppatutkintaryhmä poliisiin on perustettu ja ihmiskaupparikoksiin erikoistuneiden syyttäjien verkosto on perustettu. Keskeisten viranomaisten ja muiden toimijoiden tietoisuutta ihmiskaupasta on lisätty ja osaamista vahvistettu. Ihmiskaupan vastainen työ on sisällytetty esimerkiksi osaksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa, naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä sekä tasa-arvon edistämistyötä. Lisäksi on parannettu yritysten ja julkisten hankkijoiden tietoisuutta ihmiskaupasta, ja on tehty tutkimus- ja selvitystyötä, mikä on vahvistanut tietopohjaa ja edistänyt ihmiskaupan vastaista käytännön työtä.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on sitouduttu torjumaan ihmiskauppaa poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaiseksi. Erityinen paino tällä hallituskaudella on työperäisen hyväksikäytön torjunnassa, mitä koskien hallitus on äskettäin hyväksynyt uuden toimenpideohjelman. Tämän lisäksi hallitus aikoo turvata rikoksen uhrien tukipalvelut, edistää viranomaisten välistä tietojenvaihtoa sekä tehostaa viranomaisvalvontaa ihmiskaupparikoksissa varmistamalla poliisille riittävät resurssit koko maassa.

Ihmiskaupan vastainen työ on usein rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaa. Tätä taustaa vasten Suomi tekee yhteistyötä ihmiskauppariskien tunnistamiseksi, ihmiskaupan torjumiseksi ja uhrien aseman parantamiseksi myös mm. Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja Itämeren valtioiden neuvostossa (CBSS). Ihmiskaupan vastaisen työn tehostaminen on kärkiteema, kun Suomi toimii Itämeren valtioiden neuvoston puheenjohtajamaana vuosina 2023 – 2024. Tulemme kokoamaan ja jakamaan parhaita käytäntöjä lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä uhrien auttamiseksi ja tukemiseksi Itämeren valtioiden neuvostoon kuuluvien maiden alueella. Suomi toivoo voivansa hyödyntää tämän työn tuloksia myös EU:n ihmiskaupan vastaisen työn tukemisessa ja kehittämisessä. Keväällä 2024 käynnistyy myös Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteydessä toimivan poliisiverkoston toiminta, jolla pyritään tiivistämään

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

ja vahvistamaan Pohjoismaiden esitutkinta- ja syyttäväviranomaisten yhteistyötä ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Edistämme myös kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön toimeenpanoa sekä vaikuttamme EUKV-sääntelyyn ihmiskaupan vastaisen työn tehostamiseksi.

Ihmiskaupparikokset ovat vakavia ja usein rajat ylittäviä rikoksia. Sen vuoksi on tärkeää, että niiden torjunta sekä ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttaminen toimivat EU:ssa tehokkaasti. Esimerkiksi Poliisiammattikorkeakoulu on järjestäytynyttä rikollisuutta koskevassa [katsauksessaan](#) todennut, että ihmiskauppa on yksi erityisistä tulevaisuuden uhkakuvista ja että järjestäytyneen rikollisuuden markkinat Suomessa koostuvat suurelta osin huumausaineiden kaupasta, ihmiskaupasta ja erilaisista petoksista. Ihmiskauppa ja työperäinen hyväksikäyttö ovat katsauksen mukaan Suomessa huumausainekaupan jälkeen toiseksi suurin järjestäytyneen rikollisuuden markkina-alue, kun mittarina käytetään sen kokonaisvaltaista vaikuttavuutta. Rikostorjunnan tulisi katsauksen mukaan olla nykyistä tietojohdoisempaa ja riskiperusteisempaa, mikä edellyttää tiiviimpää kansainvälistä ja kansallisen tason yhteistyötä.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori pitää tärkeänä, että EU:n vuoteen 2025 ulottuvan ihmiskaupan torjunnan [strategian](#) toteuttamista jatketaan tehokkaasti, ja strategialle valmistellaan myös jatkoa. EU:n ihmiskauppadirektiivin uudistaminen tulee varmistamaan rikosoikeudellisen lainsäädännön ajantasaisuuden. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan lisätoimia ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa em. strategian mukaisesti myös tulevaisuudessa.

Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota korostaa aiheen merkitystä. Vaikka Ukrainasta paenneita koskevien, ilmi tulleiden ihmiskauppatapausten määrä on kansainvälisesti toistaiseksi pysynyt maltillisella tasolla, on asiantuntijoiden mukaan syytä varautua siihen, että tapausmäärät ajan mittaan kasvavat etenkin, kun sotapakolaisten oikeus tilapäiseen suojeluun päättyy. Ukrainan jälleenrakentamisen yhteydessä ihmiskaupan vastaiseen työhön on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja ihmiskaupan vastainen työ tulisi sisällyttää vaikuttavalla tavalla myös EU:n laajentumiskeskusteluihin.

Ihmiskaupparikollisuuden torjunta on ilmiötorjuntaa ja että lievempien hyväksikäyttörikosten torjuminen ehkäisee vakavampaa ihmiskaupparikollisuutta. Ihmiskaupan tunnistaminen on monesta syystä haastavaa ja hyväksikäyttörikoksia saatetaan ilmoittaa ja tutkia useilla eri rikosnimikkeillä. Siksi lopullisten ihmiskauppanimikkeellä tuomittujen rikosasioiden määrästä ei voi tehdä päätelmiä hyväksikäyttörikollisuuden laajuudesta tai viranomaistoiminnan vaikuttavuudesta.

Asiaan vaikuttaa myös Helsingin yliopiston [tutkimuksessakin](#) todettu oikeuskäytännön vaihtelevuus ja selkiytymättömyys. Myös Turun yliopiston ja Euroopan kriminaalipolitiikan [selvityksessä](#) on todettu, että esimerkiksi kiskonnantapaista työsyryntää koskevissa tuomioissa on tapauksia, joissa olisi saattanut täytyä ihmiskaupan tai ainakin (törkeän) kiskonnann tunnusmerkistö. Ihmiskaupparikollisuuden tutkintaan osoitettujen erityisten poliisiresurssien ja osaamisen kehittymisen myötä on oletettavaa, että oikeuskäytäntöä ihmiskauppasäännösten soveltamisesta saadaan hiljalleen lisää ja tulkintakäytäntö vakiintuu.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori kannattaa valtioneuvoston selvityksessä esitettyä EU:n yhteistä strategiaa rikosten ennalta ehkäisemiseksi ja toivoo, että myös ihmiskaupan ehkäiseminen tulee olemaan osa tätä strategiaa.